

ОЛЕГ БЛОХІН

ЗНАМЕНІТІ УКРАЇНЦІ

FOLIO

Знамениті українці

Олексій Сільвестров

Олег Блохін

«Фолио»

2012

Сільвестров О. В.

Олег Блохін / О. В. Сільвестров — «Фолио», 2012 — (Знамениті українці)

Олег Блохін – гравець, масштаби таланту й досягнення якого охоплюють не тільки радянський і український, але й світовий футбол у цілому. Восьмиразовий чемпіон СРСР, володар Кубка кубків УЄФА і Суперкубка УЄФА, кращий бомбардир збірної СРСР і чемпіонату СРСР, володар «Золотого м'яча» (звання кращого футболіста Європи) 1975 року – це тільки невелика частина досягнень Блохіна-гравця. Є чим пишатися і Блохіну-тренеру – він перший наставник в історії українського футболу, якому вдалося вивести збірну країни до фінальної частини чемпіонату світу, дійшовши разом із нею 2006 року до чвертьфіналу.

Содержание

Дитинство та школа	5
«Футбольні університети»	11
«Юний динамівець»	13
Кінець ознакомительного фрагмента.	18

Олексій Сільвестров

Олег Блохін

Дитинство та школа

Олег Блохін не ввійшов, а просто-таки ввірвався до еліти радянського футболу. Передовсім у молодому форварді вражала фантастична швидкість. «Чому Блохін так швидко біжить?» – багато хто задавав це запитання. Відповідь відшукувалась одразу: «Обдарували природа і... гени».

Батько великого футболіста, Володимир Іванович Блохін, народився в Москві 18 липня 1922 року. Предки його були селянами, а батьки на початку 1920-х років переїхали до Москви, де працювали в Першій городянській лікарні: мати – медсестрою, а батько – заступником головного лікаря з господарських питань, він відповідав за транспортування хворих. Основним транспортом на той час були коні, і дід Олега Блохіна опікувався кінським поголів'ям, ремонтом повозів. Мешкали Блохіни в будиночку для лікарняної обслуги, родина виховувала вісьмох дітей.

Змалечку Володимир Блохін хоча і вважався шибайголовою, однак був одвернутий від вулиці, від хуліганства – ганяв голубів, розводив кроликів. Один із братів Володимира працював на деревообробному заводі. Там, серед іншого, виготовляли городки та більярд, які стали неодмінним атрибутом дитячих ігор Володимира Блохіна. Як потім згадував сам він, більярд ставили біля голуб'ятні, там же і в городки грали.

Ще в школі Володимир почав займатися живописом, брав уроки в художників. Він добре співав, танцював, із 1935 року виступав у дитячому ансамблі, яким керував сам Олександр Александров – автор музики гімну СРСР, засновник і художній керівник легендарного Ансамблю пісні й танцю Радянської (тепер Російської) армії. По закінченні школи Володимир Блохін вступив до Харківського військово-технічного училища, але цей навчальний заклад доволі швидко закрили. Володимира перевели до Харківського військово-авіаційного училища льотчиків-спостерігачів і штурманів, але було ліквідоване і воно. Тому закінчував Володимир Іванович уже Харківське училище хімічного захисту Червоної армії, після чого служив у Киргизії та в Узбекистані.

22 червня 1941 року, коли Володимир Блохіну ще не виповнилося й дев'ятнадцяти, почалася Велика Вітчизняна війна. Протягом тижня було сформовано зведений полк, у якому Блохін дістав посаду начальника полкової хімічної служби, відповідального за стан хімічного захисту частини. Полк перекинули на Ленінградський фронт, де Володимир Іванович і прослужив аж до кінця війни, демобілізувавшись у званні капітана.

Ленінград перебував у блокаді. Як згадував Володимир Блохін, їсти не мали зовсім нічого – ні м'яса, ні яєць, ні масла. Кухарі готували котлети з картопляного лушпиння. Щоправда, кожного дня давали випити 100 грамів, але тільки якщо солдат перебував на передовій. На відпочинку було «не положено».

Радянським військам було дано наказ тільки оборонятися й ні в якому разі не наступати. Тому солдати перебували на передовій, яка проходила по Пулковських висотах, позмінно: частина з них відпочивала на території авторемонтного заводу, за п'ять-шість кілометрів од Пулкова. На відпочинку питання підтримки бойового духу солдатів, ослаблених постійним голодом і холодом, поставало особливо гостро. Тоді, згадавши свій досвід участі в дитячому ансамблі Александрова, Володимир Блохін запропонував командуванню частини організувати ансамбль пісні й танцю. Командир полку виділив 40 бійців, і цим ансамблем Блохін керував до кінця війни.

1944 року до полку, в якому служив Володимир Іванович, прикріпили деяких провідних спортсменів країни, призваних на дійсну військову службу. Начальником фізпідготовки полку став харків'янин Василь Сох, чемпіон СРСР у бігу на 400 метрів. Між Сохом і Блохіним зав'язалася дружба, і Василь разом зі своєю дружиною, також відомою бігункою, часто приходили до Володимира в гості. Одного разу з ними прийшла їхня подруга – невеликого зросту, кирпата, дуже рухлива старшина Катя Адаменко, полковий каптенармус.

Катерина Захарівна Адаменко, мати Олега Блохіна, народилася 7 листопада 1918 року в селі Небраті Бородянського району на Київщині. Вона була одинадцятою дитиною в сім'ї (всього вижило восьмеро). Як згадував Олег Блохін, його дід по материнській лінії був розсудливим, тихим, статечним, кременним чоловіком. Він ніколи ні з ким не сварився, не лаявся й на дітей своїх голосу не підвищував, не картав їх. А от бабуся була жінкою енергійною, жвавою і меткою. В оселі завжди було чисто, але не завжди ситно.

1932 року, закінчивши сім класів сільської школи, тринадцятилітня Катруся Адаменко подалася до Києва і вступила до фабрично-заводського училища при швейній фабриці імені Максима Горького. Влітку 1935 року в центрі Києва проводився легкоатлетичний крос, у якому брали участь команди колективів фізкультури. На дистанцію 500 метрів, яка пролягала від Бессарабки до «Червоного стадіону» (тепер НСК «Олімпійський»), тренер команди вирішив виставити шістнадцятилітню Катю Адаменко, що бігала швидше за всіх в училищі. Їй вона виграла, випередивши значно доросліших і досвідченіших учасниць забігу! Із цього кросу й почався її спортивний шлях.

По закінченні училища Катерина Захарівна працювала лекальницею на швейній фабриці імені Горького, вийшла заміж, 1939 року народила сина Миколу. Паралельно займалася легкою атлетикою – після перемоги в кросі нею зацікавилися провідні тренери України, вона постійно брала участь у різних змаганнях, 1940 року виконала норматив майстра спорту. Катерина Адаменко була другою радянською спортсменкою (після багаторазової чемпіонки СРСР, московської спринтерки Євгенії Сеченової), що пробігла 100 метрів менше ніж за 12 секунд, повторивши при цьому всесоюзний рекорд.

На початку війни чоловік Катерини Захарівни пішов на фронт, а вона сама з дволітнім сином на руках опинилася в евакуації в Курській області. Там вона працювала в найрізноманітніших місцях: починала в колгоспі, а закінчувала помічником прокурора району. 1944 року Катерина Адаменко повернулася до Києва. Повернулася вже вдовою, чоловік загинув на фронті. Катерину як відому спортсменку призвали до армії та прикомандирували до полку на Ленінградському фронті, де зустріч із Володимиром Блохіним змінила все її життя – молоді люди покохали одне одного й невдовзі одружились.

Після демобілізації з діючої армії Володимир Іванович переїхав до дружини в Київ, працював у ЦК ЛКСМУ, органах МВС УРСР, дослужився до звання полковника запасу. В різний час обіймав посади начальника навчально-спортивного відділу Українського республіканського спортивного товариства «Динамо», голови Київської міської, а потім заступника голови Київської обласної ради Всесоюзного спортивного товариства «Трудові резерви», протягом 12 років очолював Федерацію сучасного п'ятиборства УРСР.

Катерина Адаменко вступила до Київського інституту фізкультури й закінчила його заочно, оскільки продовжувала виступати на бігових доріжках країни – в період із 1944 по 1951 рік вона вісім разів ставала чемпіонкою України з легкої атлетики. Катерина Захарівна неодноразово ставала чемпіонкою СРСР і України з п'ятиборства, зі стрибків у довжину і в бігу на 80 і 100 метрів із бар'єрами, 82 рази була рекордсменкою України, їй присвоєно звання заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого працівника фізкультури та спорту України.

По закінченні спортивної кар'єри Катерина Адаменко з листопада 1958 року перейшла на роботу до Київського інженерно-будівельного інституту (тепер Київський національний університет будівництва та архітектури). Спочатку працювала викладачем, потім старшим

викладачем, заступником декана факультету промислового цивільного будівництва, а після виходу на пенсію 1978 року – старшим лаборантом, завідувачкою методичного кабінету на кафедрі фізичного виховання та спорту. За час роботи в інституті вона підготувала 6 майстрів спорту, 38 кандидатів у майстри спорту і першорозрядників, понад 1000 спортсменів масових розрядів.

1952 року збірна СРСР (уперше у своїй історії) мала виступати на XV літніх Олімпійських іграх у Гельсінкі. Напередодні Олімпіади Катерина Адаменко була одним із головних сподівань збірної СРСР з легкої атлетики, планувала взяти участь у змаганнях. Та коли дізналася, що чекає дитину, про Олімпіаду більше не думала. Сама Катерина Захарівна говорила про це так: «Я не жалкую, що не поїхала на Олімпіаду, не розмірковую, чи могла стати там чемпіонкою. У спорті я починала з нічого й досягла чимало. Але мій син – це ще більша гордість».

Володимир Блохін на початку 1950-х працював у секретному відділі МВС УРСР. За його словами, режим був такий, що трудилися з дев'ятої ранку до другої години ночі. Близько десятої вечора в його кабінеті пролунав телефонний дзвінок. «Володимир Іванович? – запитав жіночий голос. – Я – лікар. Ваша дружина щойно народила сина!» Катерина Адаменко згадувала, що народила Олега швидко. Пологи приймала колишня спортсменка. Син народився багатирем.

Так 5 листопада 1952 року з'явився на світ великий український футболіст Олег Блохін.

Раннє дитинство Олега Володимировича минало на вулиці Шота Руставелі, в районі Республіканського стадіону, на футбольне поле якого він виходив потім багато років. Стадіон оточували круті гірки, схили яких густо вкривали сади та зарості. Влітку малий Олег гасав у цих заростях, а взимку злітав із найкрутіших схилів на лижах. Казали, що за цією ознакою Катерину Захарівну впізнавали на вулиці – це, мовляв, мати того малого в козушку, який із таких гірок спускається, де навіть дорослі бояться.

У Блохіних тоді жила німецька вівчарка на кличку Джек, із якою Олег часто гуляв. Узимку батьки запрягали Джека в санчата, що мчали хлопчика по першому пухнастому снігу.

Олег Володимирович згадував, що в сім'ї не заведено було говорити про одяг, про речі. Ні він, ні його старший брат Микола (син Катерини Захарівни від першого шлюбу) ніколи не зловживали такими звичними для багатьох дітей словами «хочу» або «купи». Батьки купували їм тільки найнеобхідніше, надмірностей в іграшках і речах вони не знали. Лиш одного разу Олег порушив це правило. Коли він навчався в дев'ятому класі, Катерина Захарівна хотіла купити синові зимове пальто. Але якраз тоді в моду входили нейлонові куртки, і це була мрія Олега. Йому дуже хотілося мати вигляд сучасного дорослого хлопця. Мати зрозуміла це й подарувала синові таку куртку. Олег був од щастя на сьомому небі.

Микола та Олег Блохіни, незважаючи на тринадцятилітню різницю у віці, дуже дружні з самого дитинства. За спогадами Олега, в дитинстві в нього не було друга ближчого та вірнішого, ніж старший брат, який завжди здавався йому найсильнішим і найспритнішим. Микола слідував за молодшим братом, терпів усі його пустощі й витівки, охоче грав із ним у дворі у футбол, катався на лижах і санчатах, ходив із ним до зоопарку, на стадіон.

Найрадіснішим і найбільшим святом у домі Блохіних був день народження Катерини Захарівни. За неписаним законом, Олегу та Миколі дозволялася найприємніша з робіт: вони діставали з-за скла серванта кубки, здобуті мамою за багато років її спортивної кар'єри, – з вишуканим палехським мереженням, із срібною в'яззю, литі й на тоненьких ніжках, з любов'ю прикрашені накладними медалями на спортивні сюжети. Діти виставляли ці реліквії на стіл і стільці та, озброївшись коробочкою зубного порошку й набором фланелевих клаптиків, бралися до роботи. Потім кубки обережно поміщалися за скло.

До дня народження готували спеціальну концертну програму. Окрасою її були частівки, присвячені Катерині Захарівні та складені Олегом удвох із братом, і акробатична феєрія – вона

розігрувалася на ковдрі, спеціально розстеленій на підлозі. Єдине, що затьмарювало свято, так це відсутність власного музичного супроводу.

Батьки довго не полишали сподівання захопити Олега грою на баяні або акордеоні. Він навіть навчався в музичній школі по класу віолончелі. Але сама думка, що треба годинами сидіти вдома та цигикати, пригнічувала хлопчика і змушувала з рідкісною впертістю чинити опір батьківським планам.

З дитинства братам прищеплювали любов до спорту. Катерині Захарівні, звичайно, дуже хотілося, щоб сини стали легкоатлетами. Але сподіванням матері здійснитися не судилося.

Микола, напевно, успадкував од матері її здібності. У студентські роки під час навчання на хімічному факультеті Київського державного університету він виконав перший розряд з легкої атлетики. Кращі результати Миколи Блохіна на ті часи були цілком пристойними: стометрівку він пробігав за 11,1 секунди, стрибав у довжину на 6,5 метрів. А втім, він ніколи не надавав особливого значення своїм спортивним успіхам. Говорив, що займається спортом собі на втіху. Та й Катерина Захарівна не особливо наполягала на регулярних тренуваннях Миколи. Сама вона пояснювала це так: «Ми ж із Миколкою пережили війну. Він завжди був худеньким. Навіть коли подорослішав і зміцнів, мені однаково здавалося, що фізично він слабуватий. У його юнацькі та студентські роки з харчуванням було не так-то й добре. Пам'ятаю, коли їхала зі змагань із Москви, обов'язково набивала сумки продуктами...» У результаті, вибираючи між хімією та спортом, Микола Блохін вибрав хімію.

Перед Олегом, щоправда, такий вибір ніколи не стояв. З ранніх років стало зрозуміло, що його життєве покликання – спорт.

В одному із сімейних альбомів Блохіних є дві фотографії, де Олегу трохи більше чотирьох років. На одній із них його ліву ногу переможно поставлено на футбольний м'яч, який здається чи не більшим за самого хлопчика. Гратися з м'ячем малий Олег узагалі полюблив – уперше вдарив по ньому, коли йому ще не виповнилося трьох років. На другому знімку щупленький Олег відштовхується від стартових колодок, а старт йому на біговій доріжці дає мама. Як казав сам Олег Блохін, ці знімки свідчать, що з самого малку в ньому боролися легкоатлет і футболіст.

Батьки вважали – у сина має бути швидкість, адже мати все-таки спринтерка. І швидкість у ньому треба було розвивати, щоб вона не згасла. За спогадами Володимира Блохіна, сина він не балував – десь років із чотирьох почав будити його о 6–7 годині ранку. Олег робив зарядку, потім бігав крос навколо спортмайданчика, що був поблизу будинку. Пробігав за раз до 10 кілометрів, а батько стояв із секундоміром у руках. Після кросів – гімнастика. День за днем результати хлопчика поліпшувались.

Олег Володимирович згадує, що спочатку він сприйняв спорт як щось святкове і прекрасне (як день народження чи Новий рік) у шість років. Того дня Катерина Захарівна повела його з дитсадка не додому, а до спортивної зали Київського інженерно-будівельного інституту. Хлопчик вражений був величезною кількістю цікавих предметів: на стіни можна було залазити, як по драбині; на товстому канаті, що звисав зі стелі, – відштовхнутися від стіни і, подібно до маятника кухонних дзигарів, гойдатися з боку в бік; можна було, розігнавшись, перекидом перелетіти через голову на товстому маті. До того ж залу заповнювали молоді люди, студенти Катерини Захарівни, в особі яких Олег несподівано зустрів доброзичливців, готових підтримати його найвідчайдушніше починання. В їх товаристві хлопчик відчув свободу, що, за словами Олега Володимировича, підштовхувало його зробити щось таке, що піднесло б його в очах цих людей на недосяжну висоту.

Удома витівки Олега рішуче припинялися батьками. Тепер же видалася нагода – мама займалась із групою дівчат у протилежному кінці зали, а канат був близько. Якщо розгойдатися сильніше, можна птахом пролетіти у повітрі й приземлитися на мат. Олег тоді пожалкував тільки про одне – про відсутність гарного великого парасоля. Адже останній парасоль зламався

два дні тому під час стрибка з даху сараю на задвірках будинку, за що Олега було черговий раз добряче покарано батьками.

Переконавшись, що ніхто й ніщо не заважає йому здійснити задумане, хлопчик непомітно підкрався до каната. Оглядівся, удаючи, що роздивляється гімнастичну стінку, на яку мама вилазити дозволила. Ніхто за ним не стежив, не поспішав припинити приготування. Підтягнути кінець каната і швидко піднятися по стінці майже під самісіньку стелю було справою кількох секунд. Олег поглянув на траєкторію майбутнього польоту, так би мовити, зі стартової висоти. Серце завмерло – мат лежав так далеко і здавався таким крихітним. А чи потрапить він узагалі на нього? Хлопчик усвідомлював, що розумніше було б злізти вниз, тим більше що він нікого про свої наміри не сповіщав. Але хіба в шестилітньому віці людина звертає увагу на сумніви та невпевненість?

Незважаючи на те, що вже на своєму особистому (нерідко сумному) досвіді Олег переконався, що чим вище злетиш, тим дужче гепнешся при падінні, він відпустив перекладину й полетів. Але, порівнявшись із матом, хлопчик лише судорожно вчепився руками в канат, од якого, здавалося, ніяка сила не змогла б одірвати його в ту мить. Підкоряючись закону всесвітнього тяжіння, про існування якого він тоді й не підозрював, Олег тепер нісся з не меншою, ніж до перед тим до мата, швидкістю... прямо на стіну! Він закричав од страху, але якийсь хлопець мужньо підставив під масу, що летіла (хай не таку вже велику, але примножену швидкістю), власне тіло і, збитий з ніг, упав на підлогу разом із дитиною. На крик примчала Катерина Захарівна, коротким ривком за руку відірвала Олега від хлопця, і не уникнути б йому чергового прочування, якби не заступився за нього рятувальник.

Олег регулярно виступав на районних легкоатлетичних змаганнях, по черзі захоплювався шахами (навіть здобув спортивний розряд), плаванням. Іноді батько брав Олега із собою до більярдної, що біля Київської філармонії. Володимир Іванович сам добре грав на більярді й навчив цієї чудової гри сина. Пізніше, на базі київського «Динамо», Олег Блохін легко обіграв усіх своїх партнерів, навіть скаржився батькові: «Не цікаво грати. Я уже бавлюсь із ними».

Наприкінці 1950-х років Блохіни отримали окрему квартиру в Першотравневому житловому масиві, більш відомому в Києві під назвою Чоколівка. Там, до речі, вирости й майбутні партнери Олега по київському «Динамо» – знамениті радянські футболісти Анатолій Бишовець і Володимир Мунтян. Щоправда, обидва вони старші за Блохіна на шість років.

1960 року Олег вступив до середньої школи № 69 м. Києва, розташованої на Чоколівці. Потім через її перевантаженість частину дітей, у тому числі Олега, перевели до сусідньої середньої школи № 144.

Школу було побудовано по війні. Коли будівельники здали в експлуатацію новеньку чотирповерхову споруду, навколо неї лежав пустир із купами будівельного сміття. Й тоді, як розповідали Олегу вчителі, директор школи Марія Костянтинівна Коробко кинула клич: «Кожний клас мусить привезти до школи по одному самоскиду чорнозему». Потім на цю землю самі учні висадили 120 молодих яблунь. Вони розрослись, і навесні будівля здавалася рожевою за квітучими деревами.

Як згадував Олег Володимирович, Марія Костянтинівна любила дітей, здається, більше, ніж решта вчителів, і діти це відчували. Всі у школі знали про горе в її сім'ї (вона поховала сімнадцятилітнього сина) і старалися хоч якось приглушити її біль.

Із теплотою згадував футболіст й інших своїх педагогів. Перші уроки фізкультури у нього в школі вела Ірина Іванівна Хижняк, учасниця Великої Вітчизняної війни. Про це Олег дізнався від учителів – сама Ірина Іванівна при дітях ніколи про війну не згадувала. Вона була сувора, можливо, навіть дещо грубувата, та лаяла завжди за діло. Одного разу Олегу добряче перепало від Ірини Іванівни за те, що він не прийшов на товариський матч з баскетболу із командою іншої школи. Щоправда, того дня в нього був футбол.

Величезне задоволення мав хлопець од внутрішньошкільних спартакіад, на яких завжди були присутні його головні вболівальники – Володимир Іванович і Катерина Захарівна. На спартакіаді 1966 року Олег здобув свої перші золоті медалі – за перше місце в бігу на 60 метрів із результатом 8,0 с і за перше місце у стрибках у довжину з результатом 4,35 м. Щоправда, медалі ті були з шоколаду – фірмові шоколадки «Аерофлоту», загорнуті у фольгу. По дорозі додому Олег раз у раз намагався покуштувати свої нагороди. Батько, помітивши це, купив йому в гастрономі велику плитку шоколаду і сказав: «Їж, чемпіоне! А ці давай збережемо». У домашньому музеї Блохіних ці шоколадні медалі висять тепер поряд із бронзовою медаллю, здобутою Олегом Блохіним у складі олімпійської збірної СРСР на XX літніх Олімпійських іграх 1972 року в Мюнхені.

Із 4 по 10 клас класним керівником Олега Блохіна була Алла Анатоліївна Лакизо. Своїх дітей у неї не було, мабуть, тому всю свою теплоту вона віддавала учням – дуже хотіла, щоб усі дружили, любили свій клас, свою школу, придумувала для дітей усе нові й нові цікаві справи. Олег Володимирович згадує, як замість обов'язкової політінформації якийсь час вони грали «в дипломатів». Кожний учень на свій розсуд вибирав собі країну, в яку «призначався» послом Радянського Союзу. За газетами, журналами, книгами учні мали вивчити побут і звичаї «своїєї» країни, а потім поділитися враженнями з усім класом. Олег, який захоплювався грою збірної Бразилії з футболу, очолюваної великим Пеле, «вирушив» до Бразилії й так вивчив її, що часом сам собі здавався справжнім бразильцем.

Алла Анатоліївна Лакизо розповідала, що з Олегом у неї не було труднощів. У цьому вона бачила заслугу Катерини Захарівни, яка, звичайно, любила сина, як усяка мати, але, коли вимагала справа, була з ним сувора. Навчатися Блохіну було, мабуть, важче, ніж його однокласникам, – тренування забирали чимало часу. Але Алла Анатоліївна й не вимагала від нього занадто багато – бачила, що він уже весь у полоні спорту. За її словами, хлопчиком Олег був дуже компанійським, діти його любили. Навчався Блохін старанно, закінчив школу легко, без трійок. Якщо йому треба було їхати на збори, його завжди відпускали – знали, що зуміє надолужити.

Алла Анатоліївна Лакизо була класною керівницею і в Анатолія Бишовця, про що із задоволенням розповідала Олегу та його однокласникам. Щоправда, Олег Володимирович говорить: навіть цей факт не був для нього визначальним у виборі виду спорту, позаяк із Бишовцем вони тоді, природно, не спілкувалися – в 1963/64 навчальному році, коли Олег іще був у 4 класі, Анатолій уже закінчив школу. Але протягом кількох наступних років Олег, звичайно, заздрив Бишовцю, який вражав своїми успіхами у складі київського «Динамо».

«Футбольні університети»

Чоколівка була одним із перших у місті районів, забудованих по війні п'ятиповерховими цегляними будинками – знаменитими «хрущовками». Нині «хрущовки» здаються застарілими й малопридатними для житла, але тоді, в 1950-х, така забудова дозволила масі людей, які тулилися в підвалах і комуналках, відчути, що таке власна окрема жилплоща. Для дітей і підлітків на Чоколівці взагалі було роздолля – багато простору, сади й парки, десятки дворових спортивних майданчиків, свої вподобані футбольні поля.

«Королем» ігор на Чоколівці був, без сумніву, футбол. У безкінечних дворових футбольних поєдинках Блохіна тішила роль форварда, який забиває голи. Втім, за його власними словами, вболівальником Олег тоді не був, відвідувати футбольні матчі не полюбляв – дивитися футбол йому здавалося нудним.

«Футбольні університети» Олега Блохіна почалися на стадіоні Київського інженерно-будівельного інституту, куди хлопчика вперше привела мама. Помітивши захоплення сина футболом, Катерина Захарівна відвела його до футбольної секції кафедри фізичного виховання та спорту рідного інституту. Олег почав регулярно ходити на тренування, та за два тижні тренер звільнився, заняття припинилися і хлопчак знову розбрелися по своїх дворах. Тоді за справу взявся батько.

Щоліта Олег Блохін, як і багато радянських дітей, їздив до піонерського табору. Влітку 1962 року в піонерському спортивно-оздоровчому таборі «Ракета» проходила спартакіада. Перше місце в турнірі з футболу посіла команда п'ятого загону, в якій грав Олег. Так він здобув свою першу грамоту за успіхи в футболі. А вже у перші дні вересня 1962 року Володимир Іванович одвів сина до дитячої футбольної школи «Динамо».

У ті роки дитяча школа була розташована на місці нинішніх тенісних кортів стадіону «Динамо» імені Валерія Лобановського. На стадіоні «Динамо» збиралися на перегляд хлопчак у віці від дев'яти до одинадцяти років, і кожний тренер набирав собі групу з двадцяти осіб, покладаючись на якісь йому одному відомі ознаки, а просто кажучи, «на око» визначаючи дані претендентів. Але щоб знайти два десятки таких, які подавали б надії, доводилося переглядати до трьох тисяч хлопчаків!

Багато хто дотепер упевнений: Олег Блохін потрапив до цієї елітної школи, що називається, «по благу». Дійсно, його батько працював тоді начальником навчально-спортивного відділу Українського республіканського спортивного товариства «Динамо» й міг просто наказати керівництву школи взяти Олега до групи – ніхто б не посмів послухатися високого начальника. Але він цього не зробив.

Олександра Васильовича Леонідова, одного з дитячих тренерів школи «Динамо», Володимир Блохін знав особисто. Кілька разів просив його подивитися сина, і якось Леонідов сказав йому: «Хочу глянути на твого пацана».

На контрольних випробуваннях тренер пропонував хлопцям виконати найпростіші технічні елементи. Приміром, просив їх якомога сильніше пробити по воротах. Для Леонідова було дуже важливо знати – чи боїться юний футболіст сильно бити по м'ячу?

Як згадував сам Олег Володимирович, тренер сказав йому: «Ну, Алику, показуй, що ти вмієш», – відміряв п'ять великих кроків од дерев'яних стійок, які позначали маленькі футбольні ворота, поставив на відмітку м'яч і сухо скомандував: «Бий!» Олег розігнався й ударив з лівої. Влучив!

Чому Олег Блохін бив лівою ногою? За словами його батька, в сім'ї шульгою ніхто не був – ні він, ні Катерина Захарівна, та й Олег завжди був правшею. Але з дитинства йому зручніше було бити по м'ячу лівою ногою. Щоправда, сам Олег Володимирович пізніше говорив, що єдиний факт, відомий цілком певно, – це те, що в чотири роки він усе ж таки був шульгою.

Надалі ця обставина багато в чому визначила його ігрове амплуа – форвардів, які б'ють лівою ногою, не так уже й багато, і шульги вічно завдають зайвого клопоту захисникам.

Леонідов скомандував хлопчику: «Тепер бери м'яч і ставай напроти мене. Знаєш, як оддавати пас щокою?» Потім поплескав долонею по внутрішній стороні стопи й додав: «Зробиш мені передачу, а я зупиню м'яч і поверну тобі. Отримаєш од мене, також зупини й поверни мені». – «Чи й не штука – вдарити щокою», – подумав Олег. Погляд його весь час мимоволі падав на сусідній майданчик, де хлопці вже грали в футбол. Як же йому хотілося замість усіх цих нудних ударів і пасів скоріше кинутися з головою в футбольну битву!

Нарешті Леонідов зібрав усіх хлопчаків, включаючи Олега, в групу й одвів їх на інший майданчик, де було встановлено маленькі, схожі на хокейні ворота. Поділивши групу на п'ятірки, Олександр Васильович сказав: «Ну, бомбардири, покажіть, на що ви здатні!» – й дав свисток. Почалася п'ятнадцятихвилинна гра в міні-футбол, під час якої тренер уважно придивлявся до своїх майбутніх учнів.

Олег Володимирович признавався пізніше – якби він відчув хоч на мить, що за ним пильно спостерігають, у нього, мабуть, нічого б не вийшло. Та він про це навіть не замислювався – був м'яч, були ворота, і його п'ятірка вийшла грати проти такої ж команди бажаючих учитися «на футболістів». Значить, треба було забивати!

Після гри тренер поділив кандидатів на групи по трое-четверо. Вони мушили наввипередки пробігти тридцять-сорок метрів. Олександр Леонідов пізніше розповідав, що в цьому забігу Блохін легко – навіть занадто легко! – втік од усіх своїх ровесників, хоча не вирізнявся ні зростом, ні фізичними даними і на вигляд здавався кволеньким сором'язливим хлопчиком. Одразу після цього, без найменших вагань, Олександр Васильович подумки записав Олега до своєї групи – дуже вже підкупала його швидкість!

Після забігу почалося останнє випробування – Леонідов поставив хокейні ворота на відстані десяти метрів і дав кожному десять спроб. Олег увесь час бив лівою ногою і влучив усі десять разів.

По закінченні контрольних випробувань щасливців, серед яких опинився й Олег, було відділено від решти, й після короткої бесіди та напучувань їм пояснили, що їх прийнято до дитячої спортивної школи «Динамо», в групу Олександра Васильовича Леонідова, й оголосили, по яких днях треба з'являтися на тренування.

За словами Володимира Блохіна, Леонідов сказав йому тоді: «Тобі його назад не віддам. Серйозно. У мене таких хлопців немає». Додому Олег повернувся, сяючи від щастя. Щоправда, коли спробував пояснити мамі, чим же він відзначився і що робив під час конкурсу, до пуття звітувати так і не зміг – сам іще нічого не розумів...

«Юний динамівець»

15 вересня 1962 року дев'ятилітній Олег Блохін власноручно заповнив облікову картку футбольної секції дитячої спортивної організації «Юний динамівець» і від цього дня офіційно став членом Українського республіканського спортивного товариства «Динамо». Хлопчик був сповнений великої гордості, йому було чим пишатись – адже 1961 року динамівці Києва стали першою немосковською командою, якій удалося виграти чемпіонат СРСР з футболу!

Київське «Динамо» зразка 1961 року являло собою чудовий колектив, створений молодим амбіційним тренером В'ячеславом Соловйовим (у минулому – партнером легендарних Григорія Федотова та Всеволода Боброва по нападу знаменитої «команди лейтенантів» – московського ЦДКА). У складі команди грав Юрій Войнов – один із лідерів збірної СРСР, яка виграла 1960 року перший в історії розіграш Кубка європейських націй (так до 1968 року офіційно називався чемпіонат Європи з футболу), визнаний потім одним із кращих центральних півзахисників в історії радянського футболу.

Кумирами всіх київських хлопчаків, у тому числі й Блохіна, були форварди «Динамо». Команди тоді грали за так званою системою «дубль-ве», що передбачала зразу п'ять (!) форвардів. Центральний нападник Віктор Каневський став кращим бомбардиром чемпіонату 1961 року, а Валерія Лобановського й Олега Базилевича називали кращими крайніми нападниками в радянському футболі першої половини 1960-х років. Гру Лобановського багато хто й досі вважає неперевершеною. Винайдений ним унікальний удар «сухий лист» сповнював жахом захист суперників і викликав захоплення у київських уболівальників. Не менш унікальним прийомом володів його партнер по атаці Віктор Серебряников. Цей удар навіть названо на його честь – «дуга Серебряникова». Олег був щасливий од усвідомлення одного того факту, що він тренуватиметься в одному клубі з цими уславленими футболістами, і потай мріяв коли-небудь вийти разом з ними на смарагдово-зелений газон стадіону «Динамо».

Перші тренування Олега Блохіна почалися на невеликому п'ятачку асфальту відразу біля входу на стадіон «Динамо», за високими круглими колонами. Премудрості цих тренувань давалися йому легко, та Олегу частенько вичитували за індивідуалізм, небажання поділитися м'ячем із товаришами й уперте прагнення самому пробити по воротах.

Одного разу після занять тренер видав Олегу білу як сніг футболку з великою синьою літерою «Д» на грудях. Хлопчик був просто щасливий – він вийде на поле у складі київського «Динамо»! Хай у дитячій команді, але все-таки в «Динамо»!

Перші матчі Олега Блохіна проходили на заводських стадіонах, розташованих далеко від центру міста. Уболівальники туди майже не заглядали. По неділях грали клубами на першість міста. В такі дні вся родина прокидалася рано. Катерина Захарівна швидко готувала сніданок, і Володимир Іванович з Олегом вирушали на стадіон.

За словами Олега Володимировича, за всі дитячі та юнацькі ігри його батько не пропустив жодного матчу на першість міста. При цьому Володимир Іванович був не тільки персональним уболівальником сина – він багато років на громадських засадах очолював батьківський комітет школи «Юний динамівець». Батьки допомагали тренерам контролювати успішність дітей, а в дні недільних матчів на першість міста були разом з ними.

Поступово зароджувалися гарні традиції: приміром, на кожну гру батьки приносили трилітрові банки з яблучним, томатним або виноградним соком. Після матчів юні футболісти не бігли хлебтати воду з-під крана, а з величезним задоволенням пили цей сік.

Щоправда, за спогадами Олега Блохіна, для нього батьківська турбота обернулася на маленьку драму – за ним міцно закріпилося прізвисько «татусів синочок». Багато хто з хлопців вважали, що Олега тримають у команді лише через високу посаду Володимира Івановича та його особисте знайомство з тренером Леонідовим.

Оливи до огню підливав і сам тренер, який не обмежував своїх підопічних жорсткими ігровими настановами і дозволяв їм вільно фантазувати на полі. Леонідов дуже цінував швидкість Блохіна, тому часто радив захисникам і півзахисникам давати Олегу довгі передачі за спину суперників. Блохін, отримавши м'яч, волів не вступати в єдиноборство із захисниками суперника, легко набирав швидкість, утікав од супротивників, виходив сам на сам із воротарем, забивав гол... і чув од партнерів по команді образливе слівце: «Боягуз!»

Боягузом Олега вважали не тільки хлопці. Навіть колеги-тренери, дивлячись на гру Блохіна, частенько говорили Олександрю Леонідову: «Із цього футболіста не вийде – не боєць він!» Адже в тодішньому футболі силова боротьба на кожній ділянці поля, передусім у нападі, була загальноприйнятою практикою. Гарними гравцями вважалися футболісти рослі та фізично міцні, а Блохін був малим і худим, тому чисто за зовнішніми ознаками важко було очікувати від нього швидких спортивних злетів.

Бомбардирський талант Блохіна розкрився дуже рано, хоча позиція крайнього нападника, на якій він починав грати, не давала для того особливих підстав. Головними бомбардирами будь-якої команди в футболі початку 1960-х років були яскраво виражені центрфорварди, крайні ж нападники виконували функції «піднощиків снарядів» – здійснювали прохід по флангу і віддавали передачу в штрафний майданчик. Та Олег, маючи високу швидкість, сам користувався передачами від захисників або півзахисників і забивав голи, ставши одним із кращих бомбардирів команди. Тим більше що, за його словами, воротарі у хлоп'ячих командах завжди були слабенькі.

Однак, незважаючи на величезну кількість забитих м'ячів, одставання Олега у фізичній підготовці відчувалось – у тринадцятилітньому віці він важив 43,5 кілограма, зріст був 158 сантиметрів, спірометрія¹ – 3200. Відверто кажучи, не атлет.

Тому Володимир Іванович вирішив збільшити навантаження під час щоденних занять сина перед школою. Подовжується маршрут кросів, тривалішими та різноманітнішими стають гімнастичні вправи після бігу – Олег присідає, віджимається, підтягується. Щоб сину не так швидко набридало, батько придумує різні ігри з м'ячем, наприклад, просто на маленькій кухні квартири Блохіних Олег із зав'язаними очима мусив контролювати м'яч то лівою, то правою ногою.

Істотний вплив на фізичну підготовку хлопчика справив і спортивно-оздоровчий табір поблизу районного центру Володарка, кілометрів за сто двадцять од Києва в бік Білої Церкви, куди щоліта на один місяць виїжджала футбольна секція школи «Юний динамівець». Свіже повітря, чисте озеро, мальовничі місця, затишний стадіон із відмінним полем – усі умови цілком задовольняли потреби дітей у активному відпочинку. Після ранкової пробіжки юні футболісти розвивали техніку гри, індивідуально працюючи з м'ячем, потім проходили тренувальні ігри. Увечері – риболовля та читання книг, узятих із собою з дому. Олег Володимирович згадував, що після місяця такого життя сам відчував, що повертається додому зміцнілим і поздоровілим.

Недивно, що вже в чотирнадцять років дані в медично-контрольній картці Олега Блохіна істотно змінюються: вага – 49 кілограмів, зріст – 165 сантиметрів, спірометрія – 3600. Однак єдиноборства із захисниками Блохін, як і раніше, уникав, голи забивав переважно на швидкості. Тому до складів дитячих і юнацьких збірних команд Києва, що їздили на республіканські змагання, Олега попервах не включали – ставка робилася в основному на юних футболістів, які полюбили силову боротьбу.

Уперше в житті Блохін потрапив до складу збірної Києва в чотирнадцять років. Команда виїхала до Львова на розіграш Кубка «Юності». Цей всесоюзний турнір було вперше організо-

¹ Спірометрія – метод дослідження функції зовнішнього дихання, що включає в себе вимірювання об'ємних і швидкісних показників дихання.

вано 1964 року. В ньому брали участь збірні команди Москви, Ленінграда, а також усіх союзних республік і їх столиць, спочатку складені з футболістів сімнадцяти-вісімнадцяти років. Формат розіграшу Кубка змінився саме 1966 року – в ньому почали виступати юнаки чотирнадцяти-п'ятнадцяти років. Але вийти на поле Олегу так і не довелося – тренери знову віддали перевагу «бійцям», і він увесь турнір одсидів на лаві запасних.

Тоді Блохін виступав уже за юнацьку команду «Динамо». Тренувався він тепер двічі на день по дві години, чотири рази на тиждень (узимку – п'ять). Одне із тренувань проходило в манежі Київського суворовського військового училища (тепер Київський військовий лицей імені Івана Богуна), яке було розташоване на бульварі Лесі Українки, в центрі міста. Манеж юним футболістам надавали тільки з дев'ятої години вечора, тому після двогодинного тренування Олегові доводилося добиратися додому через усе місто – жив-то він на Чоколівці. Приходив він уже за північ, і вранці батьки будили його в школу з великими труднощами. Олег Володимирович згадував, що, прибігаючи зі школи додому, він старався швидше зробити уроки, щоб хоч трішечки... не попоїсти, ні, а поспати!

Граючи в юнацькій команді «Динамо», Блохін продовжував справно забивати голи в матчах на першість Києва. У п'ятнадцять років він нарешті ввійшов до основного складу юнацької збірної міста. Завдяки цьому Олег почав частіше виїздити на змагання до інших міст, поступово пробився до юнацької збірної України. До шістнадцяти років Блохін помітно зміцнів і виріс: його вага була вже 63 кілограми, зріст – 176,5 сантиметра, спірометрія – 4500. У першу чергу далася ознака, звичайно, гормональна перебудова організму в період статевого дозрівання – Олег, як і будь-який юнак у віці від 14 до 16 років, швидко витягнувся і змужнів. Але величезну роль відіграли й роки напружених тренувань із батьком і в школі «Юний динамівець».

У шістнадцять років Олег Блохін уперше виїхав за кордон. И не куди-небудь, а до Франції! Це було, без перебільшень, справжнім чудом. На той час максимально досяжним для звичайної радянської людини закордоном була Болгарія, яку за вражаючу схожість із батьківщиною називали «шістнадцятою республікою Радянського Союзу». Та й туди потрапляли в основному передовики виробництва, партійні, комсомольські та профспілкові працівники. Процедура виїзду була дуже утруднена, необхідно було зібрати масу рекомендацій і пройти співбесіду в КДБ. У далеке зарубіжжя взагалі їздили тільки дипломати, вчені, артисти, і, нарешті, спортсмени.

Блохін згадував, що з роками зарубіжні вояжі стали для нього звичною справою, але таких яскравих вражень, які в нього склалися під час першої в житті поїздки за кордон, більше, напевно, ніколи не буде – тим більше що він був іще школярем.

Узимку 1969 року Олег дізнався, що юнацька команда «Динамо» у травні поїде до Франції, де в маленькому передмісті Парижа місті Круа щорічно проводився традиційний європейський турнір юнацьких клубних команд «Iris Club de Croix». Цей турнір, організований іще 1957 року маловідомим французьким професійним клубом «Ірис», під той час був популярний у Європі. Його переможцями були юнацькі команди відомих у Європі професійних клубів. Французькі «Реймс» і «Ресінг» (Париж), італійські «Інтернаціонале» (Мілан), більш відомий нам як міланський «Інтер», і «Торіно» (Турин), іспанська «Барселона» та англійський «Лідс Юнайтед» – ось далеко не повний список команд, які вигравали турнір у Круа.

Уявіть собі радянського дев'ятикласника, що потрапив за кордон, та ще й у Париж. Сена, Ейфелева вежа, собор Паризької Богоматері, Триумфальна арка, Лувр, Пантеон... Олег Володимирович згадував, що батьківський фотоапарат був у нього весь час напоготові та клацав усе підряд, але майже все – з вікна автобуса. Зупинок у Парижі не було, тому в першій поїзді красоти міста промайнули перед Олегом як у прекрасному сні – більше запам'ятались автобус, готель, стадіон, матчі.

1969 року із багатьох країн Європи до Круа з'їхались юнацькі команди, від назв яких аж дух перехоплювало: португальська «Бенфіка» (Лісабон), бельгійський «Андерлехт» (Брюссель), англійський «Ковентрі Сіті», іспанська «Барселона». Більшість ровесників юних динамівців із цих та інших зарубіжних команд уже тренувались у професійних клубах.

У Західній Європі спорт, і футбол зокрема, був професійним. Футболісти офіційно працювали у своєму клубі й отримували гроші за гру у футбол. При цьому, природно, вони муслили серйозно й невпинно підвищувати свою майстерність – од видовищності гри залежав їхній добробут.

У Радянському Союзі офіційно спорт був любительським. Радянська людина працювала на заводі або в конторі, навчалася в інституті, служила в Радянській армії або в міліції, а у вільний од роботи або навчання час ходила на тренування та їздила на змагання, виступаючи перед публікою безкоштовно. Звичайно, спорт високих досягнень у СРСР був фактично професійним – спортсмени тільки отримували заробітну плату «за основним місцем роботи», віддаючи фактично весь свій час заняттям спортом. Наприклад, спортивне товариство «Динамо» курирувало МВС, тому всі динамівці, в тому числі й Олег Блохін, офіційно вважалися співробітниками міліції, отримували чергові звання.

За спогадами Олега Володимировича, він жадібно дивився всі матчі, що проходили на маленькому акуратному стадіоні «Анрі Санер», який уміщував усього шість тисяч глядачів. Олега та його партнерів по команді більше за все хвилювало питання: хто сильніший – вони чи юні професіонали? Своєю манерою гри іноземні юніори в чомусь нагадували старших «профі», матчі яких Блохін бачив тоді тільки по телевізору.

Типовими представниками англійського футболу були хлопці з «Ковентрі Сіті». Такі ж, як у дорослих, навісні передачі у штрафний майданчик, ті ж швидкі прориви форвардів у розрахунку на ці передачі, та ж відмінна гра головою та прекрасна атлетична підготовка всієї команди. Добрий вигляд мав «Андерлехт». Високі хлопці, що прекрасно володіють багатьма технічними прийомами, ішли в атаку групами по п'ять-шість гравців, форвардам допомагали крайні захисники. Витончено й темпераментно грала «Барселона», потужно – «Бохум» із ФРН. Кияни, вірні своїй тактиці, грали за рахунок колективних дій і зайняли третє місце, пропустив вперед «Андерлехт» і «Барселону».

Олег Володимирович говорив потім, що основний висновок, який він зробив під час поєдинків на стадіоні «Анрі Санер» у Круа: радянські футболісти загалом не гірші за європейських професіоналів, хоча, звичайно, де в чому їм поступаються. Юні спортсмени, підготовлені у професійних клубах, мали вигляд кращий, ніж у динамівців, у індивідуальній техніці, в культурі паса, у грі головою (особливо англійські клуби), зате радянські юніори не поступались їм у принципах організації гри, а деяких суперників переважали в атлетичній і швидкісній підготовці. Це розуміння лишилось у великого футболіста, а потім і тренера, на все життя.

Алла Анатоліївна Лакизо, класна керівниця Блохіна, згадувала, як радів дев'ятий «Д» клас поїздки Олега до Франції. А після повернення Блохін мало не викликав у Алли Анатоліївни сльози розчулення тим, що кожному однокласнику привіз який-не-будь особливий сувенір: одному – авторучку, другому – набір листівок, третьому – брелок. У класі було тоді тридцять два учні (разом з Олегом), і він привіз своїм товаришам тридцять один сувенір! Аллі Анатоліївни також дісталися подарунки – невелика гармоніка із краєвидами Парижа та якась дрібничка, сплетена із синельки.² «А що ти привіз матері?» – запитала вона Олега. «Точно таку ж, – відповів він. – Хотів мамі купити французькі парфуми, кинувся, а грошей уже немає». Алла Анатоліївна була знайома з деякими хлопцями з юнацької команди «Динамо», й вони розповіли їй, що в Парижі Блохін потратив на сувеніри всі гроші.

² *Синелька* (зменш. від «синель») – бархатистий ворсистий шнурок для вишивання, прикрашання жіночого одягу, головних уборів тощо.

Очевидно, якраз після турніру в Круа на Блохіна вперше звернуло увагу керівництво юнацької збірної СРСР, яку тоді очолював один із найвидатніших тренерів світового юнацького футболу Євген Лядін.

Головна особливість і трудність тренерської роботи в юнацькій збірній полягали в тому, що наставнику щороку доводилось усе починати заново: віковий ценз – вісімнадцять років – був граничним для гравців його команди. Тільки тренеру, що має особливу прозорливість, дано побачити в юніорі майбутнього майстра, і Лядін мав такий дар у повній мірі. Радянському спорту невимовно пощастило, що саме Лядін у другій половині 1960-х – на початку 1970-х років опинився на своєму місці: через його руки пройшло багато гравців, які стали потім визнаними майстрами вітчизняного футболу. З-поміж них був і Олег Блохін.

Під керівництвом Євгена Лядіна юнацька збірна СРСР двічі поспіль – 1966-го та 1967-го – виграла Юніорський турнір УЄФА (саме таку офіційну назву мав до 1980 року юнацький чемпіонат Європи з футболу), а 1969 року стала срібним призером європейської юнацької першості. Блохін дебютував у збірній якраз 1969 року, але восени, коли команда вже грала відбірний раунд Юніорського турніру УЄФА 1970 року, у складі «срібної» збірної його не було.

Саме тоді до Блохіна почав придивлятися тренер дубля київського «Динамо» Михайло Коман. За його спогадами, під час одного з матчів юнацької команди «Динамо» він звернув увагу на худорлявого хлопчину, що вирізнявся серед ровесників гарною швидкістю, націленістю на ворота, створював багато небезпечних моментів і забивав голи. Щоправда, помітив Коман і те, що Блохін уникав силової боротьби, не любляв уступати в єдиноборство із захисниками. Зате Михайло Михайлович відзначив у нього інші яскраві якості: крім швидкості, це відмінна координація, гарний удар зліва, прекрасне бачення поля та вміння мислити на швидкості. Досвідчений тренер добре розумів – далеко не кожному футболісту дано поєднувати в собі такі якості.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.